

Wstęp do numeru specjalnego

Zasoby naturalne biosfery, jako dobra publiczne służące zaspokajaniu potrzeb powszechnych, są ograniczone ilościowo, a dostępność do nich jest limitowana. Oba czynniki determinują warunki pozyskiwania, wprowadzania do obrotu i czerpania korzyści, stając się źródłem nierówności społecznej, wyczerpania, nadmiernej czy wręcz rabunkowej eksploatacji, zniszczenia środowiska oraz kryzysu klimatycznego. Przedkładane raporty organizacji światowych, rządowych, a także pozarządowych (NGOs) uwidaczniają rażące dysproporcje w dostępie do zasobów naturalnych, ich eksploatacji oraz osiągniętych korzyści. Narastające zaniepokojenie i niezadowolenie jest wyrażane w masowych społecznych protestach, zwłaszcza młodzieży, które mają miejsce na wszystkich kontynentach.

Trwający od wielu lat w krajach rozwiniętych boom tzw. wysokich technologii zwiększa presję wydobywczą, konieczność pozyskiwania taniej siły roboczej oraz obniżania kosztów wydobywczych. Szczególne zagrożenia dotyczą zasobów gruntów rolnych i wody, które stanowią gwarancje dla zaspokojenia egzystencjalnych potrzeb ludzkich i zachowania ładu społecznego. Współczesne zagrożenia o charakterze industrialnym poszerzają się o nowe, wśród których szczególnie niebezpieczne są „wrogie” przejęcia dostępu do lokalnych zasobów (*natural resources grabbing*) na podstawie różnorodnych przepływów kapitałowych. Nowe zagrożenia wymagają wdrożenia nieznanych dotąd prawnych instrumentów ochrony.

Ochrona dostępu do zasobów naturalnych jest także podstawą dla efektywnej realizacji zasady zrównoważonego rozwoju oraz gwarantem dobrobytu ludzkości – rozumianego jako zrównoważone, wielopokoleniowe zapewnienie optymalnych warunków życia ludzi oraz harmonijnego rozwoju gospodarczego i społecznego, z poszanowaniem warunków odnawialności zasobów środowiskowych. Ujawniony kryzys klimatyczny wymaga wskazania jego źródeł oraz wypracowania spójnych prawnych regulacji ochronnych, inicjowanych i tworzonych na forum organizacji międzynarodowych, europejskich, regionalnych i lokalnych.

Wskazane okoliczności zadecydowały o zorganizowaniu międzynarodowej konferencji naukowej pt. „Ochrona użytkowa zasobów biosfery”, a wybrane wystąpienia zostały opracowane jako artykuły naukowe i zamieszczono je w niniejszym numerze specjalnym „Studia Iuridica Lublinensia”. Celem jest prezentacja zasadniczych kwestii związanych z użytkowym wykorzystywaniem zasobów naturalnych oraz zasygnalizowanie nowych problemów i zagrożeń związanych z ich wykorzystywaniem, zwłaszcza rolniczym. Wyboru dokonano w ten sposób, by umożliwić wychwycenie i prezentację wieloaspektowego wykorzystywania zasobów biosfery.